50872

BUDAPESTI KIR. ÖGYETEM
1929 MAJ. - 7.
ÁTVETTE

Uj Magyar Tehetségek

HETILAP

Előfizetési ár:
Egy évre . . . 20 P
Egyes szám . . 40 F

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:
VII., Dembinszky-u. 39.

Szerkeszti: UDVARY FERENCZ.

468 I.

EGYETEMI KÖNYVTÁR
Folyóiratok
SZEGED

II. évfolyam. 1929. május 3-12. 11-12. szám.

Előre...

a megkezdett úton . . . Kemény lábakkal törni az ugart s nem ismerni a fáradalmakat. Vissza nem nézni, csak mindig előre. Bízóan hinni: Itt az új Tavasz!

Mert ezt jelenti nekünk ez a nap. Mikor megindult a saját erőnkből, szívünk vérével írott: saját lapunk . . . A nagy nyilvánosság meg tudja, látja: mit ér az igazi tehetség, amelyet eddig sok esetben a megnemértés, rosszindulat nem engedett érvényesülni és az eredményszámla nem lehet kétséges. Az erő, az érték, a szorgalom és a tudás meghódítja a konok közönyt és elérkezik biztosan kellő értéklése: az igazi tehetségeknek.

Nem a beérkezettség, pénz, hatalom, hanem a lelki értékek érvényesülésének szükségességét írjuk zászlónkra. Ebben a jelben visz győzelemre Munkánk. Mert minden törekvésünk alapja, a komoly becsületes munka; a művészi képességnek, nem ötletszerű, kávéházfüstös felvillanásai, hanem a legerőteljesebb kifejtése minden művészi alkotó erőnek, a józanság, a magyar nyelv szépségének felhasználásával. Bemutatjuk mindenütt, hová munkánk eredménye eljut, hogy a magyar tehetség, az ernyedetlen vasszorgalom keretében: csodákat képes teremteni és ha minden tehetségnek alkalmat adunk képességeinek a kifejtésére, olyan hatalmas lépéssel vihetjük előre a magyar kultúra fejlődését, mely az ország határain kívül is méltán kelt megérdemelt feltünést és elismerést . . .

Sajnos jelenleg szerény keretek közé szorít minket a Helyzet. Nem adhatunk annyi helyet az új magyar tehetségek részére, mint amennyit szeretnénk. Elérkezik azonban hamarosan ennek is az időpontja és reméljük, ebben a nemes törekvésünkben magunk mellett találjuk a megértő, művészet-kedvelő kultúrközönség minden társadalmi rétegét. Csak annyi kérünk: olyan szeretettel zárja a közönség szívére szerény törekvésünket és pártolja lapunkat, mint amilyen lelkes, becsületes munkával igyekezünk szolgálni a magyar kultúrát és amennyit értékben érünk.

„ÚJ MAGYAR TEHETSÉGEK“
szerkesztősége.

Szomoru sorok az uj magyar műszaki tehetségek helyzetéről

— Támogatás, irányítás hiányában sorvad tétlenségbe a magyar feltalálók tömege. — Kisérleti, gazdasági intézményt kell megszervezni. — Lapunk mozgalma a műszaki tehetségek érdekében. —

Közérdek szempontjából igen fontos a technikai tehetségek megfelelő felkarolása, pártolása. Ma, amikor minden életműködés kísérője, velejárója a különfélébbnél különfélébb funkciót teljesítő gépek, műszaki alkotások, az államérdek kívánja meg, hogy a legmesszebbmenő módon mozdítsák elő a magyar technikai új tehetségek kellő módon való érvényesülését.

A műszaki élet egybeforrt a ma emberének fogalmával, a modern építőtechnika beton- és acélszerkezetű lakáskolosszusaiban megpihenő ember, az otthonában kényelmét szolgáló műszaki alkotásokon kívül az irodában, uccán s minden egyes helyen érzi és nem nélkülözheti a modern technika vivmányainak előnyeit.

Magyarország a technikai zsenik hazája. Számos találmány, praktikus ujítás született meg magyar agyban, — sajnos azonban a külföld majd mindenkor megelőzi a gyakorlati kivitelezés terén magyar technikusainkat. Külföldön tisztelik, támogatják a technikai új tehetségeket, nálunk legtöbbször gúny, lekicsinylés fogadja őket.

Ilyen körülmények között természetszerűen az a helyzet áll elő, hogy hiába termel a magyar technikai elme, hiába előzi meg a világot újabb és újabb találmány-tervekkel; az új tehetségeket minden oldalról elnyomó közöny lehetetlenné teszi érvényesülésüket.

A műszaki új tehetségeknek nemcsak a kimondott személyi gondokkal kell megküzdeniök, hanem anyagra, eszközökre stb. is szükségük van, hogy boldogulhassanak. Tehát még több nehézséggel kell megküzdeniök, mint az irodalmi tehetségeknek.

Igen fontos szempont továbbá az is, hogy a technikai alkotóképességgel megáldott új tehetségek alkotó erejét helyes irányba tereljék. Nálunk ugyanis már valóságos bevett szokássá vált, hogy minden új műszaki tehetség rendszerint lakat-, zárkombinációkon töri a fejét, vagy örökmozgó terveket gyárt. Ezáltal igen sok fölösleges energia fecsérlődik el. Pedig helyes irányítás mellett valószínű, hogy a soha zöldágra vergődni nem tudó perpetuum mobile — tervezője igen hasznos és célszerű fogaskerékkombinációval tudná megoldani az autó differenciál művek mai használatos és nem tökéletes típusát.

Lapunk a magyar műszaki új tehetségek érdekében kettős célt szolgál. Állandóan felszínen tartja a nyilvánosság előtt a műszaki tehetségek pártolásának nemzetgazdasági szempontból való fontosságát. Inspirálja a társadalom illetékes rétegét megfelelő kísérleti intézmény, feltalálókat támogató egységes szerv megvalósítására. Ezenkívül a szerkesztőségünkhöz tartozó szakmérnökök útján megadjuk teljesen díjmentesen, bárme-

lyik hozzánk forduló új műszaki tehetségnek mindazokat a szükséges technikai felvilágosításokat, melyek érvényesülésüket előmozdítják.

* * *

Következő számunkban megkezdjük a „Mit kell és érdemes feltalálni?“ cikksorozatunkat, melyben esetenként ismertetjük azoknak a műszaki ujításoknak a terveit, melyek megoldására vár az ipari, kereskedelmi élet. Ezenkívül ismertetjük sorozatosan a mintavédelmi, valamint a szabadalmi hivatalhoz érkező bejelentéseket.

Cirkusz.

Ha majd a mozi felsőbbrendűségének korában kiadják Charlie *Chaplinnek*, az igazi filmművészet megteremtőjének összes műveit, összegyűjtve, díszkiadásban, több tekercsben, akkor a Cirkusz alcímét kell majd címül adni a sorozatnak: *Egy félszeg fickó története.* És ha annak a jobb jövőnek a boldog polgárai aziránt érdeklődnek majd, hogy hogyan éltek a Chaplin-korabeli emberek, akkor a filozófusoknak tétova találgatás helyett csak le kell majd vetíteniök előttük a Chaplin-oeuvre-t és rá kell mutatniok: Igy!

Igy: az ezer gondtól sápadtra dögönyözött, ezer fáradságtól vérszegénnyé csigázott, egyszerű, XX. századbeli ember belekerült egy óriási forgatagba, egy kábító káoszba, amelynél fergetegesebb még nem tépázta meg ezt a világot. A gyenge, erőtlen, egyszerű kis ember csak áll egy helyen és várja ájtatosan sóvárgó szemmel, hogy számára is jusson egy kis élet. A világhullámzás jobbra-balra sodorja; a véletlenek titkos csapóajtókon át hátbatámadják; brutális erők hanyatt-buktatják és átgázolnak rajta; méltóságteljesen kiegyenesedve elindul, hogy átvágja magát a zűrzavaron, de kicsusszan lába alól a talaj és beveri az orrát. A gyenge kis ember heroikusan küzd az élet könyörtelenül rázúduló erőivel, amelyekkel szemben pocsékká zilálódik minden önbizalma, minden bátorsága, minden étvágya és kómikus lesz — de egyben mélységesen szánandó is — az életért vívott harca, amely a bezárt mézesüveg falán szaladgáló légy suta és értelmetlen kapkodásához hasonlít: szóval — félszeg fickóvá lesz. Soha annyi félszeg fickó még nem lődörgött az uccákon, mint manapság. Soha még annyi szent életvágy nem sóvárgot a szemekben és soha még annyi ismeretlen erő, ujdonsült akadály, váratlan korlát nem zárta el az élet kincsét, mint manapság. Egy megzavarodott, félszeggé vált emberiség ténfereg, ütődik-verődik, vergődik, vérzik az akadályok közt; egy emberiség, amely meg akarja hódítani az életet, de nem bír elbánni annak ismeretlen erőivel . . .

Ez a félszeg emberiség inkarnálódik *Chaplinben*, a fura alakjában, a nyeffedt ruházatában, a kacagtató komoly bajuszkában, a szája körül

a két fájdalmas ráncban, de főleg — a szemében. Ennél tökéletesebb kifejezőeszköze nem volt még művésznek és ennél tökéletesebben még nem bánt művész a kifejezőeszközével. Ebben a szemben van meg az a szent életvágy és ebben van a vereség fájdalma, kómikuma, balzsam — együtt. Chaplin emberábrázolása, amellyel rávilágít szánalmas küzdelmünkre, nevetséges bukásunkra, egész félszeg, kiábrándító, elpusztítandó önmagunkra, — elviselhetetlen volna, ha nem az az angyali szem közvetítené, amely a maga örök derűjével, sugárzó emberszeretetével, lobogó életkedvével félszeg ugyan, azonban — minket új meg új küzdelemre, új meg új próbálkozásra buzdít. **(bende.)**

Müködési teret a szininövendékeknek.

— Ismét rendszeresíteni kell az „Uránia" színpadán a heti bemutató előadásokat.

Szokásban volt ezelőtt, hogy a növendékek hetenként egyszer, szombaton, nyilvános előadást tartsanak. A kis színház, ahol most az Uránia mozi van, ilyenkor rendszerint megtelt közönséggel. A cél az volt, hogy a növendékek színpadon érjenek színészekké, mert az akkori színészpedagógusok nagyon helyesen azt az elvet vallották, hogy csak az állandó, nyilvános kritika hatása alatt fejlődhetik ki a színész egyénisége. Emellett a növendékek, úgy, mint napjainkban, a Nemzeti Színházban is szerepeltek, mint statiszták, vagy mint epizódszínészek. Elteknitve attól a hallatlan előnytől, amit a nyilvánosság jelentett, még jelentős mellékjövedelemhez is jutottak ilyenformán az akadémisták.

Jött azonban a háború és a nagy takarékossági láz, az Akadémia színpadát is kiadták — mozinak, s ezzel elvették tulajdonképpeni rendeltetésétől. Most már a növendékek nem játszani, csak próbálni járnak a színpadra, azt is csak hetenkint egyszer. Statisztálni még csak bejárnak néha a Nemzeti Színházba, ahogy azt a repertoár megkívánja. De még a statisztálás körül is bajok vannak néha, mert számtalanszor előfordul, hogy a próbák ideje összeesik az akadémia tanidejével. Ilyenkor aztán végeláthatatlan tárgyalások indulnak meg az Akadémia tanárai és a színház rendezői között. Pedig hát a tanároknak maguknak kellene megragadni minden alkalmat, hogy játszassák a növendékeiket, hiszen a színészetben is az elméleti tudás csak erős gyakorlati alappal ér valamit.

Azt hisszük, hogy nem fogják megujítani az Uránia mozgó szerződését. Addig is azonban, ha már a saját színpadot kivették az Akadémia kezéből, ne görgessenek akadályokat a Nemzeti Színházban való fellépések ellen, sőt engedjék meg azt is, hogy idegen színpadokon, legalább a Városi Színház színpadán is szerepelhessenek a növendékek. — **Reo** —

A karikaturáról.

1.

A művészet mindig többet igyekszik kifejezni, mint amennyit a külső valóság tényei nyujtanak. A természet pontos, lélektelen, hű másolása sohasem lehet a művészet célja, mert hiszen *objektív* természet csak egy van, és ezt a fényképezőgép tudja legjobban visszaadni. A természet csak alap, amelyen az egyéni formavíziók felépülhetnek. Lényegében véve a művészet nem más, mint a természet deformációja a forma által és az egyéni temperamentum ignorálhatja az idő és tér törvényszerűségét, a dolgok külső konstrukcióját, a perspektívát a gravitációt, szóval minden fizikai törvényt, ha arról van szó, hogy egy érzésállapot tökéletes kifejezést nyerjen. Az expersszionista hitvallás szerint a művészet anyaga a belső elképzelésben van: a külső percepció túl hideg és sablonos ahhoz, hogy egy belső reflexió természetesen megvalósuljon.

A karikatúra természeténél fogva expresszionista művészet. Anyagát ugyan a külső világból kapja, ez természetes is, de nem adja vissza érintetlenül, hanem átdolgozza: kiemeli, erősíti azokat a részeket, amelyek számára fontosak és elhanyagolja azt, ami őt nem érdekli. A karikatúra komprimált életet igyekszik nyujtani, csak a dolgok esszenciáját hozva felszínre és ezt úgy véli elérni, hogy *minimális* eszközzel *maximális* kifejezésre törekszik. Röviden: a karikatúrista a dolgokban elsősorban azt veszi észre, ami bennük karakterisztikum.

A karikatúra a többi művészetektől eltérően nem igyekszik a *valószerűség* látszatát kelteni. Nem reflektál arra, hogy alakjait tényleg létezőnek fogadjuk el, ami plausibilis is, hiszen *ilyen* torz alakok, ilyen szájjal, orral, testtel a valóságban tényleg nem léteznek. A karikatúrista azzal a tudatos illzióval dolgozik, hogy a túlfokozott és túlrealizált alakokkal szimbólumot nyujtson. A szimbólum jellemző kritériuma pedig az irrealitás.

A szerelmről, halálról, divatról, politikai életről stb. készült gúnyképek nem vonatkoznak speciális esetekre, hanem szimbólumok, persziflálása az emberi hiúságnak, kapzsiságnak, ostobaságnak. Vannak művészek, akik annyira megértették a karikatúrának ezt a jellemző tulajdonságát, hogy a torzrajzban szereplőket nem is ruházzák fel tudatos értelmi és érzelmi élet jeleivel, hanem egyszerű bábúként kezelik őket, akikkel eljátszatják az élet egy-egy komédiáját. Ezeknek a rajzoknak hősei merev, naiv emberkék, nincs saját akaratuk és saját iniciativájukból sem cselekszenek semmit. Rendszerint a külső események kényszerítik bizonyos cselekvésekre. (Bergson mechanikus kómikum elmélete, a gyakorlatban a modern burleszk-figurák; Buster Keaton stb.) Ezt a szimbolizmust különösen ügyesen használja fel a jelenkor egyik legdivatosabb rajzolója, Jacobson, aki Adamson nevű alakja által mondja el véleményét a technika értéktelenségéről, az emberi szerencséről és véletlenről.

A régi kariktúristák még nem érezték át egészen a karikatúrának irreális célzatát és tökéletes valószerűségre törekedtek. Daumier, Hogarth, vagy akár a magyar Jankó ugyanolyan stílusban dolgozták ki torzrajzaikat, mint bármely más grafikai munkájukat. Ebből az következett, hogy rajzaik határozottan ijesztő és félelmes hatást váltottak ki, mert a végsőkig torzított alakok precízen ki voltak dolgozva és egy tényleg élő szerencsétlen nyomorék fényképének látszottak. A modernek már szűken bánnak a vonalakkal és lehetőleg kevés vonallal próbálnak maximális intenzitású élményeket kifejezni. Néha vázlatszerűen (Forain), sokszor infantilis, primitív rajzmodorral (G. Grósz, Pascin), néhányan pedig dekoratív stílussal dolgoznak (Gulbransson, Th. Heine, Barlog stb.). Seholsem jogosultabbak ezek az exotikus és sokszor groteszk sítlusfogások, mint éppen itt, ahol a figurák csak marionettek az élet nagy színpadán. A szecceszió stílus alkalmat ad a legmerészebb torzításra és egyúttal eliminálja a fényképszerűség látszatát.

Kassovitz Félix.

Bacchus a bárban

Ünnepre intonált az este;
a lármás utak tömege várta.
Ezer ámpéres körték szórták
a lázt, a tűzt: a fényt, a villanyt
s a kábulat messze elillant;
mindenki az örömet leste.

Bemenvén az éji vadonba
sietve vad iramba kezdek;
— a dithyrambok itt elkelnek
Ugy hiszem: lesz egy kis vig torna
és belenézek a korsóba:
megláttam Bacchust az ajtóba'!

Örökké élj, virágzó isten!
..... De megalázott ez a lőre!
Pedig rosszabb, mint az Rómában,
amit kimértek amforával,
nekiláttunk csikorgó vággyal,
leittuk magunk nem egy ízben.

Hej Bacchusom, gyönyörű isten!
Hol van a mult? S az édes álma
játékos, nagy vigalmaidnak?
Mikor voltunk vincellérháznál,
mi táncoltunk s Te muzsikáltál
örök ifiun, örök frissen.

Itt-ott felduran egy-egy pezsgő,
Éberpirosra festett ajkon
mosoly hullámzik és diszkréten
szerecsenek huzzák a tangót,
... Bacchus-isten nyitja az ajtót
és elballag már éjfél előtt.

Gaál Andor.

Nem a tavasz

Nem a tavasz, mi a szerelmet fehéren a homlokomra teríti
szomorúság sem jöhet kívülről,
öröm sem — minden belőlem telik ki.
Magamban volt a vigasztalás is, ha könnyeim útját frissenébredt mosollyal szegtem —
magamból indúl s magamba tér vissza minden, akárkit is: mindig magamat szerettem.

TAMÁS SÁRI.

Kiadóvállalat az uj tehetségek számára.

Nagy akadálya az új tehetségek érvényesülésének az a körülmény, hogy alig van olyan kiadó, aki vállalkozna *ismeretlen szerző* alkotásának kinyomatására.

Az „U. M. T." a lap indításával egyidejűleg megszervezte *az új tehetségek kiadóvállalatát* is, mely saját nyomdánk révén állítja elő a szükséges munkákat.

Felszólítjuk tehát ezúton az új tehetségeket, hogy amennyiben a lapunkban való szereplésen kívül saját szrzeményeikből álló önálló regény, novella, vers, zenemű stb. kötetet akarnak kiadni — forduljanak bizalommal szerkesztőségünkhöz, hol a kellő felvilágosítást megkapják.

Eddig sehol nem nyujtott kedvezmények révén *lehetővé tesszük, hogy minden igazi művészi alkotás, önálló kiadvány formájában kerüljön a nagy nyilvánosság elé.*

Amennyiben az új tehetségeknek, vagy ismerőseiknek bárminemű nyomdai munkára van szüksége, ez esetben is a legnagyobb kedvezményt nyujtjuk előfizetőinknek, s az ő révükön hozzánk juttatott nyomdai munkák tulajdonosainak.

Olvasás közben.

Könyvek... Aranyos bíbor-táblával, lebegő fehér lapokkal.. Gondolatok, melyek röpködnek, mint a pávaszem-pillangó a napzuhatagos nyári levegőben, vagy messze fenn hasítják a borongós, fakó-kék égboltot, mint a villásfarkú fecskék... Olyan szavak, hogy „a nyelv a szájpadláshoz tapad, s a papiros meggyullad a tinta alatt..." Őrült kavargodás, zűrzavar, mennydörgés és villámlás, mintha maga a világegyetem rendülne meg sarkaiban.

Boszorkányok suhannak a fülledt éjszakában, kecskebak hátán fekete szombatra. Rút, rongyos vénasszonyok és habtestű, bronz-hajú szűzek... Szörnyű vérfertőzést rejt a hermelin palást és isteni lobogó tüzet Lionardo és Julians egyszerű, sötét ruhája... Előttünk a végtelen, hóborította orosz síkság minden borzalmával és ordító nyomorúságával, de mögöttünk Egyptom, a mennyei illatú virág, — rettenetes titkú isteneivel...

És mikor félve fogódzunk az író tiszta, szivárványos köpenyébe: „Uram, uram! Ne oly sebesen, mert elveszünk ebben a szilaj száguldásban! Agyunk már forró és perzsel a vérünk... Nem bírunk követni tovább!" — egyszerre szétfoszlik az ördögi álomlátás. A látóhatár újból kristálytiszta és mélységesen kék és ott áll előttünk csöndesen, szelídszomorú mosolygással egy jelentéktelen, szürke kis ember:

Merezskovszkij Szergejevics Dimitrij. — **Mátéffy Erna.** —

Bérkaszárnya.

Komédia, az élet groteszk megnyilvánulásainak komédiája, és tragédia, magának a mi mindennapi életünknek a tragédiája. Tulajdonképpen keserű szatira.

De van valaki, aki tiltakozik az ellen az élet ellen, amelyet oly tökéletesen alkotott meg az Isten hat nap alatt, de amelyet oly ronggyá, keserűvé rontott Ádám tíz perc alatt. Manó az, a félbolond, aki hivatásszerűen prédikálja a magtalanságot és az anyaföldbe való visszatérést.

De Anna, a kis házmester-cselédlány nyugtalanul forgolódik a matracán, feje szédül . . . nem jó a lánynak egyedül lenni a forró, tavaszi éjszakában . . . tikkadt álmatlanságában kimegy az udvarra. A vice, a földszinti ember, talán szereti Annát, de mégis diszkréten félrevonul, amikor Hermann, az engrossista pénzt nyom a markába. Akkor se akarja visszatartani Annát, amikor Hermannal felmegy az első emeletre. Mért is akarná. A sors útjába úgyse állhat, a sorsát pedig magával hozta Anna, a kis cseléd, a mosónő törvénytelen gyermeke, a kritikátlan, ténfergő lelkű kis Nő.

Hermann felviszi Annát, Manó pedig vizionálva tör ki a születendő új élet ellen. De hiába: a gyermek megszületik.

Az engrossista csődbe jut. Hogy kimeneküljön a bajból, a bankárhoz dobja a lányt. A lány elmegy, a gyermekéért.

Manó el akarja pusztítani a gyermeket. Miért élne, hát mi van az életben, amiért **neki** érdemes volna élni? De már késő: a bölcső üres, az anya elment, a gyermekével: a második emeletre.

A bankárnál megismétlődik az engrossista esete, ő meg a moratóriumért dobja Annát a vén államtitkárhoz. De már Annában felébredt a vágyakozás a családi élet melege iránt, nem akar menni. Kiderül azonban, hogy az államtitkár — nem államtitkár, a bankigazgató kidobja a lakásából, és most Anna vele megy, a megcsúfolttal, megszomorítottal — a harmadik emeletre.

Manó tébolyult örömmel adja rájuk áldását: ebből a házasságból nem születhetik utód.

Anna, akit eddig csak a sorsa: a férfiak dobáltak emeletről-emeletre, most már maga akar még feljebb menni, a tisztult szerelemhez, a családhoz, az igazi asszonyisághoz. De a festőművész, a legfelső emelet lakója nem viszi magával, ugyanazon ok miatt, ami miatt a többi férfiak dobálták feljebb és feljebb: a pénz miatt. Hova vinné? A szegénységbe? A nyomorúságba? Hogy ezáltal a maga exisztenciáját is tönkretegye?

Anna belepusztul. Manó boldogan mutatja meg a halálhoz vezető utat, mérget ad neki. De ha nem adott volna, Anna akkor is meghalt volna. Manó itt már csak eszköz, a sorsnak be kellett teljesednie.

Vitatkoznak aztán a férfiak, — vagy a férjek, ha úgy tetszik, — Hermann, a bankár, a méltóságos, a festő, hogy melyikőjük halottja Anna.

Mindegyikőjük a magáénak vallja, már majdnem összeverekednek emiatt. De aztán szépen megegyeznek, nagy udvariasan egyik a másikat bocsátja előre a ravatalhoz.

A vice csak áll, néz, aztán maga is elballag.

De a gyermek az ott marad a színen, egyedül magára hagyottan, előtte a hosszú, bizonytalan élet perspektívája, amit négy éves kis szíve csak ezekkel az egyszerű szavakkal fejez ki:

— Hát én velem most már mi lesz? . . .

— — — Akármilyen leverő, akármilyen sötét és megdöbbentő, mégis úgy érezzük mi is: Manónak van igaza. **Ez** az élet, **így,** nem élet. Igy inkább maradjon magtalan az anya, mert az embernek; ha él, nem lehet mindegy, hogy milyen életet él. Ádám elrontotta az életet. A régi törvényeket elvetette, újakat pedig nem alkotott. A mai nő, a játékszer, az eszköz, mert amíg a férfiak egyik kézből a másikba dobálják, összetörik vele: a gyermek sorsát.

Faragó Sándor ezt írta meg.

És ahogy megírta: az gyönyörű írásművészet, minden szokatlansága ellenére is. De ezt a témát, mely annyira nem sablónos, annyira újszerű, csakis újszerű eszközökkel lehetett kifejezésre juttatni.

Az előadást Vitéz Miklós rendezte s ezáltal érdekes élményhez juttatott bennünket. Vitéz ugyanis írásaiban — drámáiban — a legegyszerűbb eszközökkel dolgozik mint író, hogy aztán annál többet követeljen a színésztől. Vitéz klasszikusan rövid, tömör mondásait meg kell játszani, hogy az író intenciói kifejezésre jussanak. Hát a rendezésében megmutatja Vitéz, hogy *hogyan* gondolja ő ezt a megjátszást. Végtelenül finom nüanszokkal dolgozik, úgy, hogy nagyon jó szem és főleg jó szív kell hozzá, hogy az ember minden gesztust, hangsúlyt élvezhessen és megérthesse a jelentőségét.

De ilyen színészekkel így dolgozni lehetséges is. Ilosvay Rózsi a legegyszerűbb eszközökkel olyan érzékeltetően fejezi ki magát, hogy mindvégig a legtisztábban áll előttünk a ténfergőlelkű, remegőszívű asszony. Kár, hogy a hangja kissé fátyolozott. Baló Elemérnek pedig egészen a testére szabták Manó szerepét. Remekelt benne. Keleti László a nagyképű orvos szerepét adta kitünő groteszkséggel. A többi szereplők, Gonda, Békefi, Bazsay, Berczy már sablónosabbak voltak, de a szerepük nem is követelt többet tőlük. Hajadonné szerepében Simon Marcsa egyszerű volt és természetes.

A darabnak azért nem vált volna kárára, ha itt-ott kissé enyhítettek volna a túlságosan triviális kifejezéseken. Ezzel esztétikusabbá tették volna, ami a finomabb fülű emberek számára bizony szükséges.

— Erd. —

EGYETEMI KÖNYVTÁR Folyóiratok SZEGED

Célkitűzés.

Az igazi tehetség kifejlődésének és érvényesülésének mindenkori kerékkötője: a gúny, a megnemértés, a lekicsinylés és a megélhetés ezernyi gondja sohasem gördített annyira súlyos akadályokat a kibontakozás útjába, mint éppen napjainkban.

Lapunk megindulása ezeket az akadályokat akarja az új tehetségek göröngyös útjából elhárítani. Hasábjainkon harcot indítunk az ellen a bénító hatású közöny ellen, amellyel a nagyközönség az ismeretlen nevű új tehetség művészi, szellemi vagy technikai alkotásait fogadja.

Helyet adunk mindazoknak a magyar tehetségeknek, akik a magyar nyelv szépségének felhasználásával, a magyar szellem, magyar művészet jegyében alkotják munkáikat.

Célunk a magyar közvéleménybe belevinni azt a tudatot, hogy nemcsak a szabadalmazott szellemi nagyságok tudnak alkotni, hanem igen sok azoknak a ma még szerény *„névteleneknek"* a száma, akik adott körülmények között sokkal jobbat, értékesebbet tudnak produkálni, mint a reklámharsonák révén, szellemi súlyukon felül értékelt: beérkezettek!

Lapunkkal kapcsolatban mozgalmat indítunk egy olyan politikamentes egyesület megszervezésére is, melyben minden igazi új tehetség, valamint az eszméinket pártoló társadalom minden tagja helyet foglalhat. Ennek az egyesületnek gyakorlati célja: gazdasági téren támogatni az új tehetségeket.

Táborunkba sorozunk minden igazi új magyar tehetséget. Írót, festőt, szobrászt, színészt, feltalálót stb. Mindazokat, akik valóban akarnak és tudnak is alkotni.

Nem az örökké tervező, cselekedni azonban képtelen, csupán semmivel meg nem elégedettek a mi testvéreink, hanem azok a törekvő, egészséges gondolkozású, ízig-vérig alkotó szellemtől áthatott tehetségek, akik akarnak és *tudnak* is alkotni.

A kezdet nehézsége ma még kis keretek közé szorítja tevékenységünket és lapunkat. Ha azonban mindannyian összefogunk, akik átérezzük az új magyar tehetségek érvényesülésének szükségességét, csakhamar jelentős tényezővé fejleszthetjük lapunkat. A nagyközönség pedig megtanulja nem a „nevet", hanem az alkotás értékét becsülni, bármilyen ismeretlen, de valóban igazi új magyar tehetség szignálja is azt.

A TE SZERELMES ASSZONYOD.

Tudod már, hogy én ki vagyok?
Az élet, amely rád ragyog.
Meleg, égető napsugár,
az anyád, lányod, rokonod;
az egész világ én vagyok:
a te szerelmes asszonyod.

A véred mikor ég, lobog.
Az éjjeled, a napalod,
az öröm és a fájdalom,
a szíved amíg él dobog;
az egész világ én vagyok:
a te szerelmes asszonyod.

P. SÁNDOR BERTA.

Siralomházban.

. . . holnap mindennek vége
. . . gyönge voltam a kísértésekkel szemben . . .

* * *

. . . A Gond, mikor megszületik, apró semmitmondó kis vakarcs... „Csak erre nem telik... na meg új ruhára...“ Azután kezd hízni, rohamosan, gőggel... Felfalja a Jókat: Erőt... Egészséget...

Közben olyan vicces... Délibábot rajzol mesés boldogságról... és nincsen mit enni... Ekkor már kész zsarnok! Döntő, diadalmas. Kívánja cserébe — mint a te kéretlen vendéged — hogy a Nőt, akit szeretsz, kinek ajka meleg, forró... Szeme csupa rejtett boldogító láng... Teste puha bársony... Szépen ívelet karja szorítása mámor. Űzd el magadtól!... S ha nincs hozzá erőd, melléd adja csatlósát: Muszájt... S ha ez sem elég? Jön hadsegéde: a Nagy Nyomor... Az éhségtől lázas szem, a mindenben gáncsot találó önvívódás... Menekül a Nő...! Kikíséri szépen a Gond... A Nő sír... zokog... és megy... megy... lassan. Reméli, hátha visszahívod... De a te ajkaidon tiltó lakat van. Gond kívánta .Nem szólsz egy szót sem...

Közben vendéged lett az úr... Kívánás helyett parancsol: Menj lopni! S te mégy... Mert Gond parancsolta... Muszáj melletted van mindég... vigyáz rád... Nehogy véletlenül Szerencsével találkozzál...

A tárgyaláson hiába hivatkozol felbujtódra, a Gondra... Azt mondják: Mutasd meg!... Forogsz... keresed... küzdelmesen... Érzed oly közel van hozzád, benned... Éppen ezért nem látni és hazugnak neveznek, mert az ártatlan Gondot meggyanusítottad és súlyosbító körülménynek tudják be rágalmadat... Mikor már ülsz, vendéged egy kicsit sétálni megy... rábíz a cellában jóbarátjára: Szenvedésre, aki emberhússal él és a kosztért cserébe adja a kedvesét Bűnt, aki szőke és kancsal szemű Bestia . . .

Mikor aztán kilépsz a rácsos kapun Bestiával... az első ismerős, akivel találkozol ismét Gond, aki türelemmel várt rád, hogy most újra nyakadba varrja magát... De már nagyon kövér... Gyenge lábad roskadozik terhe alatt... Bestia szépen ballag mellettetek... Ilyen jó társaságban folyik azután most már tovább életed... üres elhagyott telkek mélyén...

Közben két kísérőd lassan észrevétlenül megeszi benned az Embert... csak a bőrödet meg a fájdalmakra reagens ideghálózatodat hagyják meg neked... És szépen beléd költözködik Bestia... A Gond most már nevet, táncol örömében, hogy ilyen jól elintézett... Te meg közben meghaltál az Élet számára... Csak ijedezel, mikor tükörbe pillantasz és Bestia kandikál ki pupilláid közül; helyetted... Az ellenben nagy baj, hogy idegeidet nem falták föl... Ha hideg van, fázik benned Bestia... és ha éhes, gyomrodon dörömböl... Csak a fájdalmat érzed... Örömöd nincs, mert azt Gond falja föl...

Egy szép napon... Áldozatod piros vérével itatod Bestiát... kezed reflexmozgásszerűen pengeti a rablott aranyat. Ekkor valami tudatalatti sejtés kívántatja veled vissza az akkori, igaz, tiszta Nőt! Akit elűzött Gond... De most már Bestia nézi Őket és fizeti a te vérgőzös bankóiddal... Jóságos keze helyett az ucca söpredékének karja szorít...

Neked — gondolod — mindegy... úgy sem élsz már... S a vad Tivornyák kórházba visznek... Itt nagyon csóválják fejüket a fehérkötős orvosok... Vágnak:... fáj! Szúrnak:... fáj! Égetnek:... fáj! Kételkedni kezdel halálodban... a fehér ágyak simogató csöndjében lassan magadhoz térsz... Egy éjjel lázálmodban kifecseged titkodat...

Ismét a börtön... Statáriális tárgyalás... halálos ítélet... Egy pillanatra kellemes vendéged érkezik: Téboly... nem fáj semmi... Mikor kinyitod szemedet... fehérruhás nővér tesz-vesz körülötted... Úgy érzed, mintha évtizedeket aludtál volna át... Teljesen újszerűnek érzed magadat... Tükröt kérsz... Adnak... Valóban! Ujong a lelked... Bestia kiszökött belőled... Saját éned mását mutatja a foncsorozott üveg... Erre hozzád szegődik az oly rég látott Öröm... felkacagsz... A teremben levők rádnéznek és telefonálnak... Jön hamarosan egy komoly, fekete úr és felolvassa neked halálos ítéletedet!... Ekkor átérzed egy pillanat alatt egész nyomorúságát létednek és néma könnyek lepik el szemed...

...Az akasztófa alatt állasz... Bestia... Gond megszöktek. Te csodálkozol, hogy miért pont tégedet kötnek fel az ő bűneik miatt... De már akkor lógsz is és nincsen időd rendbeszedni gondolataidat... Vonagló kínodban fényszerű robbanásként veti rád magát a Nő... az első... az igazi...

És te szegény emberféreg, úgy lógsz, kiütköző nyelvvel, frissen borotvált arccal, mintha az akasztófára születtél volna... A két tettes pedig: Gond meg Bestia kettős nászban élvezik kínteli elmulásodat... és indulnak újabb áldozat után... tovább.

* * *

. . . holnap mindennek vége
. . . gyönge voltam a kísértésekkel szemben . . .

— **Udvary Ferenc.** —

Tele van a kertünk

Tele van a kertünk
Virág illatával,
Tele van a kertünk
Madarak dalával,
Csicseregnek folyton
Amerre csak járunk
S a virágok nyilnak:
Ez a boldogságunk.

Meddig tart a tavasz?
Akár csak az álom,
Elhal a madárdal
S lomb sárgul a fákon,
Elindulunk lassan
Őszi hervadáskor,
Csak a szivünk dalol
Virágfakadásról.

Karli Gyula.

Kópiák.

Egyedül! ordít a tömeg.

S a favorit csatár szökkenve halad a labdával a háló felé.

Egy élelmes half leveszi a lábáról s visszarugja a mezőnybe.

Kavarodás, dülnek, esnek a dresszesek.

Nagy roppanás! Az egyik hanyattvágódik, arca elhalványul, törött lába mereven nyul végig a földön.

Tizenegyes! ítélkezik a bíró.

*

Bundája volt! Férje nem volt. Mikor férje volt, nem volt bundája. De ez kell, ha nem is neki, de az embereknek. Mert erre van reá írva a műveltség, a tudás foka(?!) A férjétől nem telik, mert az dolgozik, a bárótól telik, mert az nem dolgozik. Az önzetlen barát vesz, de személyesen kell átvenni a lakásán. De nem azért barát, hogy saját lakásán ne legyen szemtelen. Kiabálni nem lehet.

— Legalább vegyen kalapot is! huncutkodik a nő.

Kap ernyőt is!...

Az emberek morális kötelességből mindig más erkölcsére vigyáznak, s a magukét rendesen elveszítik.

Így történt itt is.

A barátnő, kinek szintén a szomszédban lakott a barátja, meglátta ezt. Ez nem látta azt. Tehát csak ez vétett a szokás ellen. Bűnhődjék.

— Megtudta a férj! Elvált.

Megtudta a barát. Elköltözött ismeretlen helyre.

Megtudta az asszony. Monologizált! Eredményképpen kimondta: Szamarak.

Csak az emberek nem tudták most hová sorozzák ezt az eljárást?

— De a bunda megvolt.

Perneczky Mihály.

ÉRTESITÉS.

— Ebben a rovatunkban minden hozzánk intézett kérdésre válaszolunk és tudatjuk a beküldött munkák beérkezését rövid bírálattal. —

Annak idején történt felszólításunkra igen sok kézirat érkezett be hozzánk az ország minden részéből. Hívó szavunkat nemcsak a körülhatárolt országrészek Új-tehetségei értették meg, hanem egyaránt jelentkeztek írásaikkal Erdély, Felső-Magyarország, meg a Délvidék alkotni vágyó magyar Tehetségei is.

Mi a megértés, baráti együttműködés felhasználásával: értékmutató serpenyőre állítjuk az összes alkotásokat. *Nem a személyt,* hanem kizárólag hozzánk juttatott alkotásokat bíráljuk el. Számonként, a rendelkezésünkre álló helynek megfelelően, egy-két tehetségről sorrendszerűen: részletes kritikát adunk. Ebben a rovatunkban pedig csupán a beérkezett munkákat regisztráljuk, néhány soros megjegyzéssel.

Fabriczky A. Sándor, Bpest. „Nem kell a csók", „És büszkélkedel"

stb. apróbb versek. Verstechnikája csiszolásra szorul. Még több előtanulmányra van szüksége, hogy érzelmi világa, meglátása kimélyüljön. **Haász Erzsébet,** Bpest. „Tavaszi vers", „Éjjel" stb. költemények. Nincs meg a kellő átérzés soraiban. Kezdetnek — azonban — biztató. **Örvös Dénes** K.-Kápolna. Beküldött novellái gyengék. Stílusa naiv. Nem közölhetők. **Páll Sándor** Nagyar. „Melánia verses regénye a mai világban szokatlan, de tehetséges alkotás. Határozott epikai képessége van, csak kifejezéseiben több helyen gyakorlatlanságot árul el. Jellemzése jó. Sokat ígérő tehetség. **Vörös József,** Budapest. „A kunszt" rövid elbeszélés. Küldjön be más munkát is, csak akkor adhatunk helytálló bírálatot. **Nagy István,** Pozsony. „Mikor a virágok nyilnak", „Régi torony orman" stb. Elbeszélései erős képességről tesznek tanubizonyságot. Előre tovább a megkezdett úton! **Hajnal Kálmán,** Bpest. „Éva álma". Elbeszélése szép, érdekes. Technikája kissé javításra szorul. „Szent Komédia" c. verse jó. **Bárry F. F., Vác.** „Pokol a földön". Regénye, valamint verse megüti azt a mértéket, amely garancia az igazi tehetség fogalmának eléréséhez. Különösen epizód-jeleneteinek megfestése frappáns. A bonyodalmakat ügyesen oldja meg. **Kovács Géza,** Újvidék. „Katinka", „A pénz ördöge" stb. versei nem a legjobbak. Stílusérzéke megfelelő. Figyelmébe ajánljuk azonban a komolyabb művészi alkotások áttanulmányozását. **Reményi László, Bpest.** „A magyar művészek miniatür jellemzése", „Végzet útja", „Bánatom" stb. Alkotásai éles megfigyelőképességet árulnak el. A formákat ügyesen kezeli. Kerülje az idegen szavakat. **Szigethy József,** Bpest. Kiforrott, igazi tehetség minden sora. „A fogadott lány", „Tévelygő szerelem" regényei nagy tudással, mély érzéssel megírt alkotások. Különösen alakjainak jellemfestése mesteri. **Horváth Géza,** Szatmárnémeti. „Szamos partján", „Mit ér az Élet", „Skorpiók halála" elbeszélései jók. Tehetsége, különösen a részletekig menő meglátásokban domborodik ki. **Szigeti László,** Bpest. „Tragédia" stb. versei igen jók. Komoly tehetség. Stílusa könnyed, élvezetes. **Komlóssy Mihály,** Bécs. „Játszanának ők is", „Álom". Versei elgondolás szempontjából jók. Stílusa idegenszerűen hat. **Lomb László,** Bpest. „Ő", „Zsoltár". „Pirámisformájú templom előtt" stb. Irásai értékesek, azonban kellő gyakorlatra van még szüksége. Több figyelemmel dolgozzon. **Zsolna Jenő,** Szeged; **Réz Mihály,** Ákosfalva; **Gombár Dezső,** Szolnok; **Deutsch Ervin,** Székesfehérvár; **Pásztor Márton,** Bpest; **Nagy Vince,** Miskolc. Beküldött műveik egyáltalán nem ütik meg a nyomdai közlés mértékét. **Rózsa István,** Szeged. „Elveszett és megtalált boldogság", „Emberi jóságok és gazságok" munkáit visszaküldtük. Szcenáriumai értékes alkotások, melyekkel külföldi filmvezérképviseletek is foglalkoztak. **Kárli Gyula,** Soly. „Hervadt virágok" verskötete sokat ígérő. Több gondot fordítson — azonban — a hangulatok kimélyítésére és érzékeltetésére. **Vajna Gáspár,** Kolozsvár. „Gyakorta" c. versét ön humoros jelzővel látta el, bírálónk azonban zokogott a szomorúságtól, míg végigböngészte az íráshibáktól hemzsegő sorokat. Egy jó tanácsot adhatunk: ne kacérkodjon a múzsákkal. **Szente Ala-**

dár, Köln. Zeneműveit kritikusunk véleménye alapján illetékes helyre juttattuk. Az értékesítési munkálatok a legkedvezőbb mederben folynak. Ön bizonyára itthon is olyan sikert fog aratni, mint amilyent külföldön ért el. **Poll Ernő,** Győr. „Ifjúságom cserben hagytál" stb. Versei jók. Küldje be többi műveit is. **Bánáti Oszkár.** Műfordításai jók. **Baán Lajos,** Bpest. *Kérjük, keressen fel szerkesztőségünkben d. u. 5—7 óra között.* **Sándor Berta,** Bpest. „Este", Zsoltár" stb. Erős tehetség. **Végh Lajos,** Pécs. Igen értékes, fiatalos erőtől lüktető versei nyomán alig akarjuk elhinni, hogy ön már túl van a hatvanon. Magyaros formái, elsőrangú ritmusérzéke valósággal kívánják verseinek megzenésítését. Rímei tisztáncsengők. **Ifjú Horváth Kálmán,** Takácsi. „A föld is él", „A tó". Minden sorából az anyaföld iránt érzett meleg szeretet csendül ki. Újversmértéke jól hat. **Csipcsala Imre,** Bpest. „A bánat asszonya". Film szcenáriuma megfelelő mozgalmas cselekményű. Célszerű lenne, ha alkotását részletesen kidolgozná. **Józsa Mihály,** Bpest. „Trianon", Színdarabja túlhaladja képességeit. Próbálkozzon meg kisebb alkotásokkal. **Gergely Imre,** Bpest. „Úton", „Charleston", „Magamat szeretem" versein a modern impresszionizmus hatása érezhető. Sorai lüktetők. Elevenek. Komoly tanulmányokkal mélyítse ismereteit. **Hiteiniger Gyula.** „Szeretem", „Mindenkitől elhagyatva" c. versekben a formai megkötöttség érzik. Érzelmei őszinték. **Szilágyi Simon Erzsébet.** „Beszélgetés az Istennel" stb. Alkotásai jók. Jellemfestése erőteljes. Eredeti gondolatvilágának frappáns keretet ad.

Többeknek. Helyszűke miatt a még többszáz nálunk levő kéziratról sorozatosan küldünk értesítést. Amint saját nyomdánkban nagyobb terjedelemben állítjuk elő lapunkat, olyan méretűvé szélesítjük „Értesítés" rovatunkat, hogy minden hozzánk beküldött alkotásról egy héten belül értesítést küldünk.

◇◇◇◇◇◇◇◇

Kritika Kerék Nándorról.

Kerék Nándor. Pécs „Eliz-mama" vidám regénye kiforrott alkotás. Jó témát talált, melyet ügyes kézzel bonyolít. Azonban a cím dolgában találunk némi kifogást. A tulajdonképeni főszereplő nem Elizmama, hanem Magáth kisasszony. Ő körülötte folyik az egész bonyodalom, míg Elizmama manipuálicói csak a regény közepe táján domborodnak ki. Elizmama — mint főhős — nem állja meg a helyét, Ő csak harmadrendű mellékszereplő. A regény csattanóját nem Ő idézi elő, közreműködésével sem fejeződik be, tehát nem kellett volna ezt a címet adni.

Jellemrajzolása jó és ami szép benne: harmoniába állítja személyeit. Nem tüntet fel tulajdonságokat. Igaz, hogy csak egy hajszálnyi választja el Magáth kisasszonyt ez excentricitástól, de még idejében abbahagyta az erős satirozást.

Stílusa egészséges, „a régi jó idők"-ből származott magyaros. A terjengősségét nem tudja teljesen elhagyni, de ahol a forrongó események komplexuma kívánja, szabatos.

Kerék Nándor az a kiforrott tehetség, aki gazdag tapasztalatokból meríti tudását. Méltán megérdemli jelzőjét, melyet saját maga írt önmagáról: „Ifjú öreg". Teljességgel igazat adunk, mert annyi kedves humort, fiatalos kedvet találunk írásában, hogy saját jelzőjét kissé másítva így is mondhatnók: Örök ifjú".

TRAGÉDIA

Ment... Nem tudta: miért, nem tudta
[hova?
Rejtett volt útjának célja, oka... Ment
Elfelejtette: ki küldte, s hova,
Isten vagy az ördög űzi tova? Ment.

Hívták: maradjon, lett volna hona,
Vissza se nézett, meg sem állt soha,
[Ment.
Az erdőben érte el őt a sötét,
Találgatta a küldője nevét s ment.

Megtört a szíve, megtört a hite,
Az élete nem volt jó semmire. Ment.
Este a halál hívta. Hova?
Nem kérdte, nem volt szava. Ment.

SZIGETHY LÁSZLÓ.

Elhitetted . . .

Elhitetted, hogy felhőtlen egeden a
madár csak zsoltárt dalolt, némán tör-
tek meg templomodban a hangok,
gyertyagyujtáskor nem lebbent a láng,
tűzbe nem borultak kínzó éjeid.

Elhitetted, hogy kávéházak ablakára nem tapadt a hajnal.

Idegen árkádok nem tárták fel ezer csápjukat,
hogy vágyó szemem nyitatlan zárakat feszít.

....Oh jaj, felszakadt bennem a látás... Az olcsó bálvány kaján robaja átokká torzul...

... Szomjas fájdalmam sikátorok kilincseire szegzem...

JÁNOS RÓBERT.

Bánatom

Sötét az utca — egy gázlámpa ég,
Ketten járunk a kihalt utcákon —
Én és a Bánat...

Megyek előre — Ő jön utánam,
Rohanok — Ő vágtat utánam,
Jajgatok — s Ő kacag gúnyosan . . .

Felordítok sötét éjszakában;
„Emberek! Ötven évig nem örültem,
Én most örülni akarok!

Csak egy percre — egy röpke percre,
Tünjék el bánatom — előlem;
Csak egy percig ne kisértsen a mult!

De senki sem jön, — senki sem hallja,
Nyögésem, — segélykiáltásom,
Senki sem segít — és én rohanok.

Reményi László.

Közgazdaság.

A „Magyar Hét“ sokáig vajudott mozgalma, végre testet ölt és november 3-tól 11-ig az ország területén erőteljes propaganda keretében kiderül, hogy a magyar ipari termelés minőség, kiállítás tekintetében méltán és előnyére veszi fel a versenyt a külföldi iparral. A kizárólag magyar árúval zsufolt kirakatok meggyőzik a vásárló közönséget arról, hogy cipőtől kezdve — gőzkalapácsig, cukorkától — pipere cikkekig mindent és mindenben tökéleteset alkot a magyar ipar. Erkölcsi kötelessége minden igaz magyar embernek, hogy erről valóban meggyőződést szerezzen és gyakorlatilag is pártolja a „Magyar Hét“ mozgalmát.

Nyomatott; Szabó Oszkár könyvnyomdájában. VII. Nefelejts-u 44.

EGYETEMI KÖNYVTÁR
Folyóiratok
SZEGED